

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ПРОЩАЛИКІНА А.М., ТРЕТЯК Н.М., ОПАЛЬКО В.В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
ПРАКТИКИ**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)

Черкаси – 2025

УДК 378.147:330

ББК 74.58я73

Прощаликіна А.М., Третяк Н.М., Опалько В.В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАКТИКИ для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями). Черкаси: Вид. від. Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, 2025. 26 с.

Укладачі:

Прощаликіна Аліна Миколаївна, к.е.н., доцент, завідувачка кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;

Третяк Наталя Миколаївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;

Опалько Вікторія Вікторівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин.

Рецензенти:

Білоус Світлана Петрівна, д.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та державної служби Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Нагайчук Неля Григорівна к.е.н., доцент кафедри соціального забезпечення Черкаського державного технологічного університету.

Методичні рекомендації схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин (Протокол № 12 від 12 травня 2025 року)

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Основні засади проведення науково-дослідницької практики.....	5
2. Мета і завдання науково-дослідницької практики.....	11
3. Порядок організації, керівництво та зміст науково-дослідницької практики.....	13
4. Обов'язки відповідального за науково-дослідницьку практику від кафедри.....	15
5. Обов'язки наукових керівників науково-дослідницької практики від кафедри..	16
6. Обов'язки здобувачів під час проходження науково-дослідницької практики.....	17
7. Структура та оформлення звіту з науково-дослідницької практики.....	18
8. Підведення підсумків практики.....	14
Перелік рекомендованої літератури.....	
Додаток А.....	16
Додаток В.....	17

Вступ

Науково-дослідницька практика є важливою складовою освітнього процесу, що забезпечує формування у здобувачів вищої освіти практичних навичок проведення наукових досліджень, поглиблення знань із фахових дисциплін, розвиток аналітичного мислення, творчого підходу та здатності самостійно вирішувати складні наукові й прикладні завдання.

Науково-дослідницька практика магістрів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього ступеня магістра з відповідної спеціальності і має на меті набуття студентом професійних навичок та вмінь здійснення самостійної науково-дослідної роботи. Для здобувача вищої освіти – магістранта важливо не тільки знати основні положення, характерні для кваліфікаційної роботи, але мати загальне уявлення про методологію наукової творчості, методи наукового пізнання та застосуванні логічних законів і правил. Інтеграція загальної і професійної освіти на базі наукової діяльності не лише сприяє значному підвищенню мотивації до отримання знань і формування відповідних компетенцій, але є й стимулом оновлення змісту освіти в цілому.

Науково-дослідницька практика спрямована на поглиблення теоретичних знань, набуття досвіду проведення самостійних наукових досліджень та формування практичних компетентностей у сфері економічного аналізу, прогнозування та прийняття управлінських рішень в умовах глобалізованого середовища.

Ці методичні рекомендації розроблено з урахуванням освітньо-професійної програми підготовки фахівців відповідної спеціальності С1 та сучасних вимог до наукової діяльності у вищій школі. Рекомендації містять вимоги до організації та змістового наповнення практики, порядок її проходження, оформлення звітної документації, а також критерії оцінювання результатів. Вони спрямовані на забезпечення єдиного підходу до проведення науково-дослідницької практики відповідно до стандартів вищої освіти та вимог академічної доброчесності.

1. Основні засади проведення науково-дослідницької практики

Науково-дослідницька практика є невід'ємною складовою освітньо-професійної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)» і передбачає систематизацію, розширення і закріплення професійних знань, формування у здобувачів вищої освіти початкової компетенції ведення самостійної наукової роботи, дослідження та аналізу.

Успішне проходження здобувачем науково-дослідницької практики значною мірою залежить від того, наскільки він чітко уявляє собі основні вимоги щодо теоретичного рівня, змісту, структури, обсягу, форми викладення матеріалу та оформлення дослідницької роботи.

Предметом науково-дослідницької практики є поглиблення навичок самостійної наукової роботи, розширення наукового світогляду здобувачів, дослідження проблем практики та вміння пов'язувати їх з обраним теоретичним напрямком дослідження, визначати структуру та логіку майбутньої кваліфікаційної роботи магістрів.

Науково-дослідницька практика сприяє закріпленню та поглибленню теоретичних знань, а також набуттю загальних і фахових компетентностей у сфері організації наукових досліджень. Вона формує у здобувачів вищої освіти професійні вміння та навички проведення самостійних досліджень, аналізу економічних явищ і процесів, обґрунтування управлінських рішень з урахуванням реальних умов функціонування підприємств, установ і організацій, а також оволодіння сучасними методами та формами науково-дослідницької діяльності, вміння працювати в колективі.

У процесі проходження науково-дослідницької практики здобувачі повинні набути ключових фахових і загальних компетентностей, визначених стандартом вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини» (табл. 1.1). Ці компетентності формують основу професійної підготовки здобувача та забезпечують його здатність до ефективного виконання наукових і практико-орієнтованих завдань у сфері міжнародної економіки.

Таблиця 1.1 – Компетентності здобувача за освітньо-професійною програмою Міжнародні економічні відносини, відповідно до стандарту

<i>Компетентності</i>	<i>Зміст компетентностей</i>
Інтегральна компетентність	Здатність виявляти та розв'язувати складні задачі і проблеми, генерувати нові ідеї у сфері міжнародних економічних відносин та/або під час навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК4. Здатність працювати в команді.
	ЗК5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності (СК)	СК5. Здатність застосовувати кумулятивні знання, науковотехнологічні досягнення, інформаційні технології для досягнення сутності феномену нової економіки, виявлення закономірностей та тенденцій новітнього розвитку світового господарства.
	СК9. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.
	СК10. Здатність здійснювати дослідження та/або інновації у сфері міжнародних економічних відносин.
	СК11. Здатність здійснювати викладацьку діяльність у вищій школі з використанням сучасних методик і технологій, відповідних технік комунікації, із застосуванням соціальнопсихологічних засад комунікації у групі, принципів та прийомів налагодження продуктивної й етичної взаємодії на рівні «студентвикладач» та «викладач-викладач».
	СК12. Здатність застосовувати кумулятивні знання, наукові досягнення, інформаційні технології при здійсненні досліджень у сфері міжнародних економічних відносин.

Джерело: [1]

Відповідно проходження здобувачами науково-дослідницької практики орієнтується на отримання основних результатів науково-дослідницької роботи. Основними **програмними результатами**, набутими під час проходження практики спеціалізації Міжнародні економічні відносини є такі.

ПРН1. Мати необхідні для професійної діяльності знання та навички з ділових комунікацій у сфері міжнародних економічних відносин, а також ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, включаючи усну та письмову комунікацію іноземною мовою/іноземними мовами.

ПРН2. Креативно мислити, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів

на засадах використання різних діагностичних методологій провідних міжнародних організацій.

ПРН3. Систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням кроскультурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин.

ПРН4. Приймати обґрунтовані рішення з проблем міжнародних економічних відносин за невизначених умов і вимог, працювати самостійно і в команді, брати на себе ініціативу та відповідальність, мотивувати та керувати роботою інших для досягнення поставлених цілей, забезпечувати якість виконуваних робіт, аргументувати результативність економічної діяльності у мінливому середовищі.

ПРН5. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ПРН6. Аналізувати нормативно-правові документи, оцінювати аналітичні звіти, грамотно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали, вести прикладні аналітичні розробки, професійно готувати аналітичні матеріали.

ПРН8. Розробляти і досліджувати адаптивні моделі вирівнювання дисбалансів та нівелювання загроз глобального розвитку, пропонувати варіанти вирішення проблем за результатами дослідження.

ПРН9. Здійснювати моніторинг, аналіз, оцінку діяльності глобальних фірм (корпорацій, стратегічних альянсів, консорціумів, синдикатів, трастів тощо) з метою ідентифікації їхніх конкурентних позицій та переваг на світових ринках.

ПРН10. Розуміти закономірності та тенденції розвитку світового господарства і феномену нової економіки з урахуванням процесів інтелектуалізації, інформатизації та науково -технологічного обміну.

ПРН11. Розуміти сутність соціального виміру глобального економічного розвитку та імплементувати принципи соціальної відповідальності в діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин.

ПРН12. Визначати гео економічні стратегії країн та їхні регіональні економічні пріоритети з урахуванням національних економічних інтересів і безпекової компоненти міжнародних економічних відносин у контексті глобальних проблем людства й асиметричності розподілу світових ресурсів.

ПРН13. Ідентифікувати зміни кон'юнктури ринків під дією невизначених факторів, здійснювати їх компаративний аналіз, критично оцінювати наслідки продукованих ідей та прийнятих рішень з метою прогнозування тенденції розвитку глобальних ринків.

ПРН15. Вміти продукувати та перевіряти гіпотези, визначати і розв'язувати наукові проблеми, планувати і виконувати наукове або прикладне дослідження, збирати необхідну інформацію, аргументувати висновки і презентувати результати дослідження.

ПРН16. Застосовувати сучасні методики та технології викладання у вищій школі з використанням відповідних технік комунікації, соціально психологічних засад комунікації у групі, принципів та прийомів налагодження продуктивної та етичної взаємодії на рівні «студент -викладач» та «викладач -викладач».

ПРН17. Вміти застосовувати кумулятивні знання, наукові досягнення, інформаційні технології при здійсненні досліджень у сфері міжнародних економічних відносин; інтерпретувати результати проведених досліджень, вміти їх презентувати, знаходити засоби розв'язання проблем і прогнозувати майбутні наслідки прийнятих рішень.

У межах проходження науково-дослідницької практики здобувачі освітньо-професійної програми «Економіка» мають реалізуватися визначені Стандартом вищої освіти фахові та загальні компетентності, що формують основу їхньої професійної підготовки. Засвоєння цих компетентностей забезпечує здатність здобувача до самостійної наукової роботи, аналізу складних економічних явищ, прийняття рішень у мінливому соціально-економічному середовищі та

аргументованого представлення результатів досліджень. Перелік компетентностей, які мають бути сформовані в процесі практики, подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Компетентності здобувача за освітньо-професійною програмою Економіка, відповідно до стандарту

<i>Компетентності</i>	<i>Зміст компетентностей</i>
Інтегральна компетентність	Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
	ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
	ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності (СК)	СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.
	СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.
	СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.
	СК11**. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень.

Джерело: [2]

Проходження здобувачами науково-дослідницької практики орієнтується на отримання основних результатів науково-дослідницької роботи. Основними програмними результатами за спеціалізацією Міжнародні економічні відносини набутими під час проходження практики є такі.

ПРН1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН4. Розробляти та управляти соціально - економічними проєктами та комплексними діями з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально - економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН6. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати лідерські навички та уміння управляти персоналом і працювати в команді.

ПРН7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПРН8 . Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково - аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань

РН9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, досліджень та економіко - математичного моделювання та прогнозування.

ПРН10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально - економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.

РН11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально - економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН13 .Оцінювати можливі ризики, соціально -економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН14 .Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально - економічних систем.

ПРН16**. Планувати і виконувати наукові та/або прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки за результатами досліджень, презентувати результати, аргументувати свою думку.

Таким чином, основні засади проведення науково-дослідницької практики ґрунтуються на поєднанні теоретичної підготовки здобувача з практичним досвідом дослідницької діяльності. Практика спрямована на розвиток навичок самостійного наукового пошуку, критичного аналізу інформації, формування гіпотез, використання сучасних методів дослідження та обґрунтування власних наукових позицій. Її результатом має стати не лише засвоєння методології наукових досліджень, а й формування здатності продукувати науково обґрунтовані висновки та пропозиції для розв'язання актуальних економічних проблем.

2. Мета і завдання науково-дослідницької практики

Науково-дослідницька практика студентів є важливою частиною професійної підготовки фахівців.

Метою науково-дослідницької практики є набуття здобувачами досвіду самостійної науково-дослідницької роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань у сфері економіки та міжнародних економічних відносин, підбір фактичного матеріалу для написання кваліфікаційної роботи, формування вмінь і навичок опрацювання наукових і інформаційних джерел, підготовки та написання тез доповіді основних результатів дослідження за темою кваліфікаційної роботи. Науково-дослідницька практика повинна відповідати напряму наукових досліджень здобувача освітнього ступеня «магістр».

Здобувачі під час проходження практики повинні вирішити такі завдання:

- закріпити теоретичні знання, здобуті при вивченні дисциплін професійної підготовки згідно з навчальним планом освітнього рівня магістр;
- визначити актуальність і напрямки досліджень за обраною науковою проблемою, пов'язаною зі спеціалізацією кафедри та відповідно до наукової

проблеми дослідження кваліфікаційної роботи магістра;

- визначення стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та іноземній літературі;

- ознайомлення із структурою, науковою проблематикою та результатами наукової роботи академічних і галузевих інститутів та їх провідних спеціалістів щодо обраного напрямку досліджень;

- засвоїти методи проведення наукових досліджень і статистичної обробки даних у процесі досліджень за вибраною темою;

- розглянути математичні методи досліджень;

- визначення структури та основних завдань магістерського дослідження;

- апробація основних теоретичних та практичних рекомендацій кваліфікаційної роботи магістра (у формі виступів на конференціях, написанні наукових статей тощо).

Згідно з вимогами освітньої програми здобувач повинен знати:

- сутність та особливості наукового дослідження;

- основні принципи роботи з емпіричною базою дослідження;

- методи наукових досліджень;

- види інформаційного забезпечення та використання джерел інформації у науково-дослідницькій роботі;

- методологічні основи наукових досліджень;

- особливості організації науково-дослідної роботи;

- вимоги до оформлення результатів науково-дослідної роботи;

- етичні та правові основи наукової діяльності тощо.

Для ефективного вирішення поставлених задач здобувач повинен вміти:

- застосовувати понятійний апарат методології наукових досліджень;

- відбирати, групувати вихідні дані, використовувати загальнонаукові та специфічні методи збирання первинної інформації;

- застосовувати наукові методи обробки інформації для виявлення залежності між сукупностями даних;

- проводити моніторинг досліджуваних подій з метою виявлення

закономірностей і співвідношень, їх аналіз і використання як основи для прогнозів;

Виконання магістрантом завдань у період практики повинно ґрунтуватися на розумінні загальної логіки дослідницької роботи і застосуванні інструментарію, який прийнятний у сучасних наукових дослідженнях. апробація основних теоретичних та практичних рекомендацій кваліфікаційної роботи (у формі виступів на конференціях, написанні наукових статей, тощо).

3. Порядок організації, керівництво та зміст науково-дослідницької практики

Науково-дослідницька практика (є різновидом виробничої, зокрема, педагогічної практики, проте не замінює їх), як правило, є завершальним етапом практичної підготовки здобувачів вищої освіти і проводиться на випускному курсі (або у семестрі, що передує випуску) з метою узагальнення та вдосконалення здобутих ними знань, практичних умінь та навичок, оволодіння професійним досвідом та готовності до самостійної дослідницької діяльності, а також для організації і проведення дослідження/експерименту у межах теми випускної кваліфікаційної роботи [3].

Науково-дослідницька робота майбутніх магістрів є необхідною складовою навчального процесу і слугує основою підвищення результативності робіт, які виконуються здобувачами в магістерській дисертації.

Виконання індивідуального науково-дослідного завдання здобувачами здійснюється з урахуванням обраної теми магістерської дисертації в терміни, означені програмою практики. Матеріали роботи включаються до звіту з практики у відповідності з його структурою та обсягом.

Практика для здобувачів магістратури проводиться згідно з навчальним планом для денної форми навчання. Протягом проходження науково-дослідницької практики та виконання основних завдань програми практики, кожен студент повинен отримати конкретні наукові результати з обраної наукової проблеми, що будуть відображені у формулюванні теми випускної

кваліфікаційної роботи магістра.

Програма практики здобувачів магістратури складається з наступних частин:

- формування індивідуального графіку проходження науково-дослідницької практики;
- ознайомлення здобувачів з вітчизняними й зарубіжними науковими та інформаційними джерелами з метою формування власного бібліографічного списку літератури відповідно до обраної тематики дослідження. За цей період здобувачі зобов'язані здійснити огляд нормативної документації та друкованої літератури, зібрати та обробити практичний та інформаційний матеріал, здійснити підбір та обробку статистичних даних з обраного напрямку наукових досліджень;
- виконання індивідуального завдання, завершення роботи над формуванням змісту кваліфікаційної роботи;
- збір та обробка статистичних даних за тематикою кваліфікаційної роботи;
- збір основних економічних показників, що характеризують діяльність підприємства, діяльність якого є об'єктом аналізу кваліфікаційної роботи;
- оформлення звіту про проходження науково-дослідної практики і його захист.

Загальну організацію практики, навчально-методичне керівництво, виконання програми практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики від кафедри. Завідувач кафедри призначає відповідального за науково-дослідницьку практику на кафедрі. Для безпосереднього керівництва практикою кожного здобувача випускаюча кафедра призначає наукового керівника з числа викладачів тільки з науковим ступенем доктора або кандидата наук, який, як правило, поєднує ці обов'язки з обов'язками наукового керівника здобувача.

4. Обов'язки відповідального за науково-дослідницьку практику від кафедри

Відповідальний за науково-дослідницьку практику по кафедрі призначається завідувачем кафедри. Перед початком науково-дослідницької практики відповідальний від кафедри проводить зі студентами інструктаж, на якому вирішують організаційні питання, студенти отримують завдання для проходження науково-дослідницької практики [4].

Основними обов'язками відповідальних за науково-дослідницьку практику від кафедри є:

- організація та проведення настановних зборів для студентів кафедри з метою проведення інструктажу про порядок проходження практики, з техніки безпеки, охорони праці і попередження нещасних випадків та надання їм необхідних документів перед початком практики;
- забезпечення своєчасності формування здобувачами індивідуальних графіків проходження практики та отримання ними індивідуальних завдань від безпосередніх керівників;
- своєчасне ознайомлення студентів з вимогами до оформлення документації з практики, системою звітності та критеріями оцінки з практики, які регламентуються відповідною нормативною та методичною документацією з організації та проведення практики;
- разом з науковим керівником практики від закладу керувати науково-дослідною роботою студентів;
- консультування студентів щодо термінів і порядку проходження практики, оформлення документів з практики та захисту звіту;
- контролювання за своєчасністю формування та виконанням індивідуальних графіків проходження практики здобувачами;
- своєчасна оцінка роботи здобувача на практиці за результатами звіту з практики, виконання індивідуального завдання та інших документів з практики;

- забезпечення своєчасності надання здобувачами на кафедрі звітів з науково-дослідницької практики та інших документів, необхідних для захисту, їх перевірка та візування;
- звітування на засіданні кафедри про підсумки практики;
- внесення пропозицій щодо вдосконалення організаційно- методичного забезпечення практики, а також інших навчально- методичних та звітних документів.

Обов'язки відповідального за науково-дослідницьку практику від кафедри є ключовими для забезпечення ефективної організації та проведення практики. Вони включають координацію дій між кафедрою, базами практики та здобувачами освіти, надання методичної підтримки, контроль за дотриманням програми практики та якістю виконання індивідуальних завдань. Своєчасне і професійне виконання цих обов'язків сприяє досягненню цілей практики, формуванню дослідницьких компетентностей здобувачів та підвищенню якості освітнього процесу в цілому.

5. Обов'язки наукових керівників науково-дослідницької практики від кафедри

Для безпосереднього наукового керівництва практикою кожного здобувача відповідно до навчального навантаження викладачів, кафедрою призначаються керівники науково-дослідної, які, зазвичай, є керівниками кваліфікаційних робіт. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (магістерської роботи) надає консультації з питань, пов'язаних із написанням звіту.

Обов'язки наукових керівників практики, призначених кафедрою є:

- надання консультації щодо проведення здобувачам ретельного та всебічного вивчення літературних джерел;
- розробка та надання здобувачам індивідуальних завдань та вказівок для проходження практики;
- надання роз'яснення з принципових питань, які виникають у здобувача

щодо організації процесу наукової творчості;

- забезпечення контролю за правильністю загального спрямування наукової роботи здобувача під час навчання в магістратурі;
- консультування студентів щодо виконання індивідуального завдання практики.

Обов'язки наукових керівників науково-дослідницької практики від кафедри мають важливе значення для ефективного науково-практичного супроводу здобувачів освіти. Вони забезпечують методичне керівництво, консультують щодо вибору тематики, змісту й структури дослідження, контролюють дотримання календарного плану, надають фахові рекомендації під час виконання практичних завдань. Злагоджена робота наукових керівників сприяє якісному виконанню програмних вимог практики, розвитку дослідницьких навичок у студентів та формуванню в них самостійного наукового мислення.

6. Обов'язки здобувачів під час проходження науково-дослідницької практики

Здобувачі при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики на настановних зборах, а далі в індивідуальному порядку, одержати від керівника практики консультації щодо проходження практики і оформлення всіх необхідних документів;
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- своєчасно представити керівнику практики письмові звіти про виконання всіх завдань, передбачених даною програмою;
- здійснити апробацію своїх наукових досліджень за темою кваліфікаційної роботи на наукових конференціях у вигляді тез доповіді.

Під час науково-дослідницької практики здобувач вищої освіти повинен розвинути та закріпити власні навички й уміння, необхідні для проведення самостійних наукових досліджень, зокрема вміння формулювати наукову проблему, аналізувати джерела, узагальнювати отримані результати,

здійснювати критичну оцінку інформації, аргументувати власні висновки та оформлювати результати дослідження відповідно до академічних вимог. Здобувач повинен розвинути та закріпити свої навички та вміння, а саме:

- проводити бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій;
- формулювати та реалізувати в практичній площині мету практики;
- одержані результати слід аналізувати та інтерпретувати з урахуванням існуючих наукових публікацій та актуальних досліджень за тематикою.

Обов'язки здобувачів вищої освіти щодо проходження науково-дослідницької практики передбачають активну участь у всіх її етапах, дотримання встановленого графіка, сумлінне виконання індивідуального завдання, ведення щоденника практики та підготовку звітної документації. Відповідальне ставлення до проходження практики сприяє формуванню професійних і дослідницьких компетентностей, розвитку аналітичного мислення та здатності застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних наукових завдань.

7. Структура та оформлення звіту з науково-дослідницької практики

Основним документом, що свідчить про виконання студентом програми науково-дослідної практики є письмовий звіт.

Зміст звіту повинен розкривати знання і уміння здобувача, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою і завданням практики.

Звіт складається індивідуально кожним студентом.

Рекомендується наступна послідовність викладення матеріалу в звіті:

1. Титульна сторінка звіту (Додаток А).
2. Індивідуальне завдання з практики (Додаток Б).
3. Календарний графік проходження практики.
4. Зміст звіту із зазначенням сторінок.
5. Вступ.
6. Основна частина.

6.1. Напрями та характеристика наукової роботи установи, на який проходять практику.

6.2. Літературний огляд (стислий аналіз науково-інформаційних джерел, проаналізованих практикантом та відібраних для написання наукової роботи магістра не менше 40 джерел).

6.3. Аналіз та оцінка стану об'єкту роботи на основі зібрання фактологічного, статистичного та фактичного матеріалу.

6.4. Результати наукових праць за обраною тематикою.

7. Висновки.

8. Додатки.

Звіт виконується українською мовою, потрібно уникати стилістичних, орфографічних і синтаксичних помилок. Текст має бути ретельно вичитаний та лаконічний. Загальний обсяг звіту з практики не повинен перевищувати 40 сторінок друкованого тексту (шрифт – Time New Roman, розмір – 14, інтервал – 1,5. Поля: верхній – 2 см, нижній – 2 см, лівий – 2,5 см, правий – 1-1,5 см).

Звіт друкується з одного боку аркуша білого паперу.

Зміст містить назви та номери початкових сторінок всіх розділів та підрозділів звіту.

Текст основної частини звіту поділяють на розділи і підрозділи згідно з типовою структурою звіту.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, ілюстрацій, таблиць, формул, подають арабськими цифрами без знаку №.

Першою сторінкою звіту є титульний аркуш, який входить до загальної наскрізної нумерації, але номер сторінки на ньому не проставляється. Нумерація сторінок звіту повинна бути наскрізною: перша сторінка – титульний аркуш, друга – зміст і далі відповідно до завдань і наведених рекомендацій. Кожну структурну частину звіту варто починати з нової сторінки.

Заголовки структурних частин звіту друкують великими літерами симетрично до тексту (по центру). Номер розділу ставлять після слова РОЗДІЛ,

після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу жирним шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 2,0 інтервалам основного тексту. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка. Потім у тому ж рядку пишеться назва заголовку підрозділу.

Ілюстрації (схеми, графіки) і таблиці необхідно подавати у роботі безпосередньо після їх згадки у тексті або на наступній сторінці. Якщо вони містяться на окремих сторінках звіту, їх рекомендовано розміщувати у додатках. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Після номера йде назва ілюстрації жирним шрифтом. Після рисунку, таблиці обов'язково пишуть джерело – посилання на літературу, порядковий номер джерела, зазначений у списку літератури.

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи (умовні позначки) розміщують безпосередньо під ілюстрацією. Посилання на ілюстрації в тексті вказують порядковим номером в дужках, наприклад, (рис. 1.2), за винятком таблиць, поданих у додатках.

Таблиці нумерують послідовно, за винятком тих, що розміщуються в додатках. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номеру. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка. Назва таблиці міститься нижче, по центру сторінки. В разі перенесення частини таблиці на наступну сторінку над перенесеною частиною пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено,

наприклад: табл. 1.2. У таблицях обов'язково зазначається одиниця виміру. Якщо одиниці виміру є однаковими для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Заголовки колонок таблиць починаються з великої літери.

Формули нумеруються в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, між якими ставиться крапка. Нумери формул пишуться біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках. Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони у ній подані, і кожне починати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Рівняння та формули треба відокремлювати в тексті знизу і зверху інтервалами не менше ніж в один рядок.

У звіті додатки мають важливе значення, тому їм необхідно приділити значну увагу. Їх кількість та якість свідчать про те, наскільки студент глибоко вивчив практичні матеріали діяльності організації (підприємства), сумлінно віднісся до збору інформації. Всі додатки до звіту повинні бути пронумеровані. Посилання у текстовій частині звіту на додатки дається з вказівкою на номер додатку. Кожен із додатків нумерується у правому верхньому куті і на кожен є посилання у тексті.

8. Підведення підсумків практики

Науково-дослідницька практика має на меті сприяти оптимальному плануванню та проведенню експериментальної частини роботи, можливості перевірки достовірності отриманих результатів, наскрізності та плановірності виконання кваліфікаційної роботи. Підсумком її проходження є звіт про виконання дослідницької частини кваліфікаційної роботи, який приймає науковий керівник у формі заліку. Звіти про результати науково-дослідницької практики можуть бути представлені на студентській науковій конференції,

організований у межах випускової кафедри або навчально-наукового підрозділу університету [3].

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики. Загальна форма звітності за практику – це подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником від бази практики, а також керівником практики від кафедри [3].

Після закінчення науково-дослідницької практики студент подає на кафедру наступні документи:

- підтверджуючі документи (збірник конференції, сертифікат про участь у конференції, текст тез доповіді), які засвідчують апробацію проведених досліджень у вигляді тез доповіді на конференції, або довідку про прийняття до публікації;
- звіт щодо виконання індивідуального плану роботи магістра-практиканта.

Переданий на кафедру звіт перевіряється керівником практики від кафедри або безпосереднім керівником кваліфікаційної роботи та завіряється його підписом з позначенням дати здійснення підпису, якщо звіт відповідає вище зазначеним вимогам.

У випадку виявлення невиконаних робіт, невідповідності вище зазначеним вимогам, звіт направляється на доопрацювання студенту із здійсненням напису на титульному аркуші «на доопрацювання» безпосереднім керівником, що завіряється його підписом з позначенням дати здійснення підпису. За результатами перевірки звіту керівник практики від кафедри визначає оцінку, з якою звіт рекомендується до захисту. Оцінка керівника практики має рекомендаційний характер, підсумкова оцінка виставляється комісією від кафедри, яка створюється за розпорядженням завідувача кафедри і складається з викладачів (не менше двох) відповідної кафедри.

Атестація за підсумками практики проводиться на підставі письмового звіту, оформленого відповідно до встановлених вимог. За підсумками атестації виставляється диференційована оцінка.

Підсумковий бал за практику вноситься керівником практики у електронну відомість і враховується у загальних результатах семестрового контролю [3]. Оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів з практики, якості підготовленого звіту, виконання індивідуального завдання (табл. 8.1).

Таблиця 8.1 – Шкала балів, які враховуються при виставленні підсумкової оцінки за практику

№ з/п	Зміст завдання	Кількість балів	Максимальна кількість балів
1	Літературний огляд	0-10	10
2	Результати наукових досліджень	0-40	40
3	Оформлення звіту	0-10	10
4	Публікація тез, статті	0-40	40
Загальна максимальна сума балів			100

Здобувачам вищої освіти, які не виконали програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики за індивідуальним графіком.

Студентам, які не виконали програму практики з неповажних причин, надається право повторного проходження за додаткові кошти. Порядок повторного проходження практики регулюється «Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін у ЧНУ імені Богдана Хмельницького».

Студенти, які отримали незадовільну оцінку з практики і не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін – відраховуються з університету [3].

Звіти з практики здобувачів вищої освіти про практику зберігаються на кафедрах до завершення навчання. Звіти, подані у електронному форматі, зберігаються на Google-диску корпоративного аккаунта кафедри у окремій папці.

Перелік рекомендованої літератури

1. Стандарт вищої освіти України. Міжнародні економічні відносини. 2020.
URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/292-mizhna-econom-vidnosyny-M.pdf>
(дата звернення: 21.05.2025).
2. Стандарт вищої освіти України. Економіка. 2020. URL :
<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/051-ekonomika-M.pdf> (дата звернення: 22.05.2025).
3. Положення про проведення практики для здобувачів вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. 2025.
URL :
https://drive.google.com/file/d/1XttCc02eZq4w51Nld66JcforDMkFHs_E/view (дата звернення: 23.05.2025).
4. Науково-дослідна практика. Організація, проходження та захист: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освіт.-наук. програмою «Біотехнології» спец. 162 Біотехнології та біоінженерія / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: М. О. Громнадська, В. Ю. Поліщук, В. М. Ліновицька, Т. С. Тодосійчук. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 47 с. URL :
<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/d3b01d24-4646-416e-bd5c-e1edf3361609/content> (дата звернення: 23.05.2025).
5. Методичні вказівки щодо проходження дослідницької практики здобувачами спеціальності 073 «Менеджмент», освітньо-професійна програма «Менеджмент», рівень вищої освіти – другий (магістр). ОНТУ. Укладачі: Седікова І. О., Савенко І. І. Одеса. 2023. 42 с.

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ЗВІТ

**ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
ПРАКТИКИ**

Студента (ки) _____ курсу магістратури групи _____
спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини
Освітня програма (Економіка або Міжнародні економічні відносини)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Термін практики з _____ по _____ 2025_р.
Науковий керівник кваліфікаційної роботи

(науковий ступінь, вчене звання керівника, прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від кафедри

(науковий ступінь, вчене звання керівника, прізвище, ім'я, по батькові)

Оцінка _____

Черкаси, 2025р.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ

№ з/п	Вид роботи	Відмітка про виконання
1		
2		
3		
4		
5		
6		

Керівник кваліфікаційної роботи _____

Відповідальний за практику від ЗВО _____

Студент-практикант _____